

مناسب‌ترین روشهای مناسب هرس و تربیت زرشک بیدانه (*Berberis vulgaris var asperma*)

بالندری، احمد

پارک علم و فناوری خراسان - مشهد

زرشک بیدانه (*Berberis vulgaris var. asperma*) درختچه‌ای ارزشمند و مقاومی است که قابلیت رشد و تولید در زمین‌های کم بهره با آب شور را دارا بوده و به عنوان محصول اختصاصی کشورمان، از اهمیت اقتصادی فراوانی در منطقه جنوب خراسان برخوردار است. شیوه‌های پرورش این درختچه خاردار مبتنی بر روش‌های سنتی است و هرس آن به صورت محدود و ناکافی انجام می‌شود که نهایتاً منجر به ایجاد درختچه‌ای متراکم و انبوه می‌گردد که برداشت محصول را مشکل و سبب تشدید تناوب باردهی، کاهش کیفیت و افزایش ضایعات محصول می‌شود.

این پژوهش با هدف بررسی شکل و فرم مناسب جهت سهولت در عملیات برداشت و اثرات هرس و تربیت بر رشد رویشی و عملکرد با انجام دو طرح جداگانه طی چهار سال به اجرا در آمد. در یک طرح، تربیت زرشک به شکل یک تنه‌ای (فرم درختی) در قالب طرح آزمایشی بلوک‌های کامل تصادفی با چهار تیمار شامل سه سطح ارتفاع تنه: ۳۰، ۴۵ و ۶۰ سانتی‌متر و تیمار شاهد با چهار تکرار و در طرح دوم، تربیت آن به شکل چند تنه‌ای (فرم درختچه‌ای) با چهار تیمار شامل سه سطح تعداد تنه: سه، چهار، پنج تنه و تیمار شاهد با چهار تکرار در سالهای ۸۰-۱۳۷۷ اجرا گردید.

نتایج نشان دادند که در روش تربیت زرشک بیدانه به شکل یک تنه‌ای از نظر عملکرد، بین تیمارهای ارتفاع تنه با شاهد اختلاف معنی‌داری وجود نداشت اما ارتفاع تنه ۴۵ سانتی‌متر از نظر تناسب فرم و میزان عملکرد، بهتر از سایر تیمارها بوده است. همچنین این روش تربیت دارای مزایایی از جمله سهولت برداشت، تولید محصول تمیزتر و امکان برداشت مکانیکی با دستگاه‌های تنه‌تکان می‌باشد و از معایب آن صرف وقت زیاد برای هرس و حذف پاجوشهای فراوان آن و عدم ظهور کامل استعدادهای بالقوه رشد و نمو است. نتایج طرح تربیت به شکل چند تنه‌ای نیز نشان داد که در این روش تربیت، هر چند هر ساله تیمار از نظر عملکرد نسبت به شاهد برتری داشتند، اما تنها تیمار سه تنه‌ای نسبت به تیمار شاهد اختلاف معنی‌داری داشته است. در مجموع این روش تربیت در مقایسه با روش یک تنه‌ای، سازگاری بیشتری با عادات طبیعی رشد درختچه زرشک داشته و علاوه بر کاهش میزان صدمات وارده به شاخه‌ها، سبب کاهش ضایعات محصول به هنگام برداشت گردید، ضمن اینکه حبه‌های زرشک به شکل بارزی درشت‌تر شدند. در این پژوهش، همچنین خصوصیات و ساختار اندامهای رویشی و زایشی این درختچه و چگونگی شکل‌گیری و رشد و نمو آنها در رابطه با هرس، دقیقاً مورد بررسی قرار گرفته و دستورالعمل هرس آن پیشنهاد گردیده است. جهت تعیین مناسب‌ترین روش تربیت و هرس درختچه زرشک، انجام پژوهش‌های تکمیلی بلندمدت و مقایسه روشهای مختلف با یکدیگر از جنبه‌های گوناگون ضروری به نظر می‌رسد.